

Aanbevelingen voor scholen, lerarenopleidingen en regio's om de doorstroom vanuit het VO naar lerarenopleidingen te vergroten

Het onderzoek naar de doorstroom van vo-scholieren naar lerarenopleidingen (ResearchNed, 2022) levert tips en aanbevelingen op voor iedereen die zich binnen lerarenopleidingen, scholen en regio's op het lerarentekort richt. Het is raadzaam om bij toepassing van deze tips de eigen context mee te wegen en te blijven volgen wat opbrengsten van interventies zijn. Zo kan het inzicht groeien in wat leerlingen in het vo motiveert om voor een lerarenopleiding te kiezen.

1. Verschillen tussen scholen en tussen regio's in de doorstroom naar lerarenopleidingen zijn groot. Op weinig aanleverende scholen zit mogelijk dus veel onbenut potentieel voor de lerarenopleidingen. De belangrijkste tip voor **opleidingen en regio's** is daarom: **weet waar je studenten vandaan komen**, zodat de voorlichting, werving en andere initiatieven sterker kunnen worden gericht op scholen waar nog weinig leerlingen kiezen voor een lerarenopleiding.
2. **Organiseer voor leerlingen zoveel mogelijk positieve ervaringen met onderwijs en lesgeven als vo-school.**
Jonge leraren en decanen noemen in dit verband:
 - a. Leerlingen die een maatschappelijke stage lopen op een (basis)school.
 - b. Leerlingen die persoonlijk assistent zijn van een leraar.
 - c. Leerlingen die huiswerkbegeleiding in de onderbouw verzorgen.
3. Een positieve ervaring ontstaat met name wanneer de betrokken leerling **waardering** ervaart. Belangrijk is dat leraren zich bewust zijn van de impact die hun feedback kan hebben op leerlingen. Het benoemen van aanleg voor een educatief beroep werkt zeer motiverend. **Realiseer je als leraar dat je lesgeeft aan potentiële collega's.**
4. **Persoonlijke en vertrouwelijke banden tussen leraar en leerlingen** hebben impact, **verbeteren de studiekeuzebegeleiding** en kunnen als neveneffect ook leiden tot vaker keuze voor een lerarenopleiding. Voor zover dit nog geen optimale aandacht heeft binnen lerarenopleidingen, zouden aankomende leraren nog meer gewezen kunnen worden op het belang hiervan.
5. Scholen kunnen de impact van een vertrouwensband tussen leraren en leerlingen vergroten door **leerlingen zelf hun mentor te laten kiezen**, zoals op veel scholen al praktijk is. Dat versterkt banden en borgt dat de studiekeuzebegeleiding vaker primair wordt gedaan door een leraar met wie de leerling een persoonlijke klik heeft.
6. In het studiekeuzeproces is het in het algemeen van belang - en tevens positief voor de doorstroom naar lerarenopleiding - dat de **begeleiding zo persoonlijk mogelijk is, met gesprekken en persoonlijke presentaties door de leerlingen van hun studiekeuze. Bespreek de talenten en de aanleg van een scholier** dus vaker in persoonlijke gesprekken.
7. Het lijkt goed te zijn voor de kwaliteit van de studiekeuzebegeleiding en de persoonlijke band tussen leraar en leerling – wat ook de uitstroom naar lerarenopleidingen stimuleert – als de persoonlijke studiekeuzebegeleiding *tijdig* begint. **De veel aanleverende scholen starten gemiddeld minstens twee jaar voor het eindexamen met studiekeuzebegeleiding.**
8. Omdat het onderzoek aanwijzingen oplevert dat de algehele kwaliteit van de studiekeuzebegeleiding tot meer uitstroom naar lerarenopleidingen leidt, is het altijd **raadzaam om de kwaliteit van studiekeuzebegeleiding waar mogelijk te verbeteren.** Zoals door vaker interesse- en competentietests in te zetten.
9. **Scholen kunnen oud-leerlingen** die gekozen hebben voor een lerarenopleiding **betrekken bij de studiekeuzevoorlichting.**
10. **Scholen kunnen oud-leerlingen** die gekozen hebben voor een lerarenopleiding een **stage- of werkplek bieden.**
11. **Bezoek met leerlingen gezamenlijk een ho-instelling** en daarbij ook lerarenopleidingen.
12. Een fundamentele aanbeveling is om vaker **zichtbaar** voor leerlingen te **maken dat leraar zijn ook teamwerk is** en dat leraren samen (leuke) dingen doen.

Samenvatting van de conclusies van het onderzoek 'uitstroom VO naar lerarenopleidingen' (ResearchNed, 2022)

Uit dit onderzoek blijkt allereerst dat er flinke verschillen zijn tussen scholen wat betreft de doorstroom van leerlingen naar lerarenopleidingen in het hbo. Gemiddeld kiest binnen elke havo-afdeling 7,6% van de havisten voor een lerarenopleiding. Dit aandeel varieert op afzonderlijke scholen echter van 0 tot 23%, waarbij verschillen tussen scholen vaak consistent zijn over meerdere jaren. In de groep havo-scholen die qua uitstroom naar lerarenopleidingen de onderste 15% vormt, is die uitstroom maar 3,6%, tegenover 13,1% in de groep scholen die de bovenste 15% vormt. Oftewel, de 15% sterkst aanleverende scholen leveren naar verhouding bijna vier keer meer studenten aan lerarenopleidingen dan de 15% minst aanleverende scholen.

Objectieve schoolkenmerken als verklaring voor verschillen in uitstroom naar lerarenopleidingen

In dit onderzoek zijn objectieve schoolkenmerken geïdentificeerd die kunnen verklaren waarom er verschillen zijn tussen scholen qua uitstroom naar lerarenopleidingen. Uit die analyse blijkt samengevat het volgende:

- Er zijn verschillen tussen scholen naar denominatie. De minst aanleverende scholen zijn relatief vaak algemeen en/of bijzonder van aard. De meest aanleverende scholen zijn relatief vaak antroposofisch, evangelisch, gereformeerd, Islamitisch, protestants-christelijk en reformatorisch.
- De minst aanleverende scholen liggen vaker in Noord- en Zuid-Holland, Utrecht en Zeeland. De meest aanleverende scholen liggen relatief vaak in Oost- en Noord-Nederland.
- De meest aanleverende scholen zijn vaker te vinden in weinig stedelijke gebieden. De minst aanleverende scholen zijn met name te vinden in zeer sterk stedelijke gebieden.
- Het blijkt aannemelijk dat een lerarenopleiding in een regio met weinig andere hbo-opleidingen, tot extra instroom in de lerarenopleidingen leidt.
- De NSE-score van opleidingen speelt geen rol; leerlingen die naar een lerarenopleiding willen, kiezen voor de meest dichtbij zijnde lerarenopleiding.

Kwalitatieve verklaringen voor verschillen tussen vergelijkbare scholen

De invloed van bovenstaande objectieve schoolkenmerken laat onverlet dat er tussen *vergelijkbare* scholen ook verschillen zijn in de doorstroom naar lerarenopleidingen. Het onderzoek leidt tot grofweg drie kwalitatieve verklaringen.

- Een goede sfeer, rolmodellen en persoonlijke banden tussen leraren en leerlingen hebben een positieve invloed hebben op de uitstroom naar lerarenopleidingen. In het algemeen bevestigen jonge leraren dat een persoonlijk gesprek met een docent, mentor of decaan, van meer belang is voor de studiekeuze dan beroepskeuzetests en folders en dergelijke. Vrijwel alle geïnterviewden noemen dat zij momenten met diepgang en een persoonlijke 'klik' met één of meer leraren hebben gehad. Impact lijkt te hebben als leerlingen zien dat het leraarschap een sociaal beroep is waarin je jonge mensen verder kunt helpen in hun leven en het niet alleen gaat om kennisoverdracht.
- Studenten afkomstig van de meest aanleverende scholen zijn vaker tevreden over de keuzebegeleiding op school dan studenten uit de minst aanleverende scholen. De uitstroom naar de lerarenopleidingen hangt positief samen met een goede, tijdige en persoonlijke studiekeuzevoorlichting. Studenten die een lerarenopleiding kozen:
 - kregen vaker van hun school algemene voorlichting aangeboden over hoger onderwijs en studiefinanciering, kregen vaker voorlichting over opleidingen en beroepen door iemand van school en kregen vaker een interesse- of competentietest;
 - werden duidelijk vaker geadviseerd of geïnspireerd door docenten/mentoren op school;
 - kregen vaker al minstens twee jaar voor het eindexamen studiekeuzevoorlichting,
 - hadden iets vaker individuele gesprekken over hun studiekeuze op hun school ;
 - hebben duidelijk vaker hun studiekeuze op school toegelicht dan studenten zonder belangstelling voor een lerarenopleiding.
- Er kan sprake zijn van een zichzelf in stand houdend proces. Zo'n zichzelf in stand houdend proces kan verklaren waarom sommige scholen jaren achtereen bovengemiddeld scoren bij de uitstroom naar lerarenopleidingen en andere scholen steeds beneden gemiddeld. Het is daarom van belang om een negatieve trend te doorbreken op een school.